

A kánon fogalmának holdudvarába érve a (kultur)politikai és a társadalmi kérdések egyre feszegetőbbé válnak. Az irodalmi helyosztó ugyanis már nem csupán esztétikai érvek mentén ítéli oda a *kánonkvótákat*. A *Cigányfűró*nak egyszerre kellett felvállalnia a diakrón csapás kitaposását és a folyamatos felszínen maradáást, vagyis a szinkron mélyfúrás impulzív jelenlét-követelését. A szövegek tettelegességig feszítik magukat, sokszor az avantgárd nyelvkereső, nyelvteremtő tendenciái jelennek meg. A folyóirat felvállalta „rangon aluli” irodalmi szövegek közlését is. A jelenlét ugyanis sokkal fontosabb tettek minősült. Az „irodalmi matéria” egyszerre bizonyosság és protekció. Az ellentmondásoknak központi helye volt a lap célkitűzéseiben. A különböző nézőpontok nemcsak megtúrték egymást, hanem egymás felé is fordultak, fel kellett vállalniuk a szembesítést, a párbeszédet. Ennek formai kifejezője a folyóirat közepén lévő pauszpapír. Az átlátászóság lehetővé teszi az egymásba íródást, így a pólusosság tézis–antitézis-szerveződése elveszti a másikkal szemben meghatározott kizárólagosságát. Az 1998. évi 1. szám közepének egyik oldalán egy túlsúlyos *fehénő* ül, önmagára rakódva, a saját felszerelt konyhájában. A másik oldalon egy vékony afrikai nő üres, ráncos emlőit saját gyermeke préseli. (Amíg nem nyitjuk szét a középső oldalt, úgy tűnik, hogy a *fehénő* ül a fekete asszony ölében.) A folyóirat radikális hangot ütött meg. Radikalitása nemcsak erőteljes társadalmi-politikai megnyilvánulásaiban, kisebbség felé irányuló érzékenységében rejlett, hanem abban az igényben is, hogy a cigányság tudományos *külföldi* recepcióját *haza*hozza. A magyar nyelvre fordítás már önmagában gesztus. Ezzel a szociográfiai „happeninggel” a kisebbségi lét dimenzióit is tágította. A *Cigányfűró* a világvonatkozásokat performanszként kezelte, olyan megvalósulásoknak tekintette a lét különböző formáit, amelyek a mozgás és az esetlegesség, valamint a viszonylagosság koordinátaiban vázolják fel magukat. A világ vázlat, amelyben újrarajzolódnak a terek. A politika rítus, akciószínház. A kisebbség közérzet, jótékony kérdőjel.

Bódis Kriszta

VÖLGY

– regényrészlet

Barátságtalan pillantások kísérték, míg mentem befelé a havas főútcán a Völgybe. Senki sem köszönt rám, senki sem szaladt elém, senki sem invitált kávéra, senki sem ölelt át. Nem rohant nevemet kiabáló gyerekcsapat, hogy belém csimpaszkodva, a kezemet fogva, a derekamat átkarolva kérdezzessenek. Nem intettek a felnőttek. Nem állítottak meg, hogy menjek, mert, „csak egymás közt”, mondani akarnak valamit. Kölcsönkérni gyógyszerre, kenyérre. Hogy majd „családikor, gyeseikor, segélykor” megadják. Ellenkezőleg. Elfordultak.

Mélyebbre húzták a kapucnit a homlokukba a kamasz fiúk, a tanítványaim. Sötétben, épp csak súrolt a pillantásuk. Simonka is háttal fordított. Kört zártak az első köznél, háttal nekem.

Egyszer csak a kis Matyi termett előttem, egy vasdarabbal a kezében. Nem vigyorgott, nem dicsekedett, nem pózolt, nem produkálta magát. Állt, mint a cövek, és csak meredt rám. Anyácska berántotta őt az ajtóból. Mögöttük kisurrant Anyácska legkisebb fia. Meztőláb, papucsban szaladt ki a hóba, nekilődött a budik felé. Anyácska bevágta az ajtót. Szemrebbenésre sem méltatott.

A keserűség összeszorította a torkom. Mentem tovább. Az ördög vicsorgott rám az arcokból, az égből, a földből. Sava lemarta rólam a szeretet pajzsát. Lihegett a nyomomban. Gyöngé lettem. Védtelenül és kifosztottan gyalogoltam. Kötésig gázoltam a gyűlöletben. A gyűlölet a szívemig ért föl. Fuldokoltam tőle. Már nem tudtam biztosan, nem vert-e belém is gyökeret. A vénasszonyok gyertyát gyújtottak rám és átkoztak. Szárazon pergett az átok, felpattogzott a pocsolják jege, a maradék vakolat a házfalakon, mint a keserű pikkely. Egy asszony kiáltott utánam. Tudtam, ki az. Valaki, aki szeretett. A kiáltása, mint egy ragadózó madár karma, lecsapott rám.

Hörögtek a kutyák. A bokám felé kaptak. Behúzott farokkal kerülgettek. A félelem ráfagyott a szívemre. Sose szerettek itt. Mindig gyűlöltek. Elfogyott a remény. A remény, hallottam, koppanva kihullott belőlem. Kezek nyomtak a földre, ordibáltak, ajtók csapódtak. Elestem. Tűkkel hadonásztak az arcom előtt. Egy nő belém térdelt. Az volt, aki megígérte, hogy megvéd. Sokan ígérték. Hogy

ők soha. Ők mindig. „A többi nem érdemli.” Ezt is mondták. „Nem érdemelnek meg.” A gondoskodást. „Megvédlek örökre!” Szánalom nélkül zuhant rám a csönd.

Fölébredtem. A kisfiam még aludt mellettem. Keze az arcomon, mintha simogatna. Kimentem a fürdőszobába. Sötét hajnal volt. Otthon voltam. Néztem az álomtól feszült arcomat a tükörben.

– Cserbenhagytál minket, nincs munka – mondta Simonka. Nagyon jól értett hozzá, hogyan kell fájdalmat okozni. Fürkészte az arcomat. Egy nő arcát. Ő férfi volt. Tizennégy éves.

Már a keresztelőjén is ott voltam. A nővérei, Anca és Enikő, az anyja, Margó, az apja, Ernőbá és a hatéves bátyja, Batyu, ittak. Ittunk.

– Csicsiztesd má’ meg! Nem hallod? Ordít az a gyerek! – jegyezte meg szintén ordítva Ernőbá.

– Hadd ordítson! – vont vállat Margó, aztán a mellére tette Simonkát.

Simonka csicsizett egy kis pálinkás tejet. Keresztelőn az folyt az anyjából.

Aztán beletették őt egy rozszant babakocsiba, amivel guberálni is jártak. A vendégek szétszéledtek. Vagy elaludtak a sezlonyon. A sarokban. Simonkáék egy konyhában laktak.

Mennem kellett nekem is. Még nem ismerem ugyan a szokásokat. A pillantásokat. A titkokat. A körülményeket sem igazán.

A család nekiindult, mintha éppen csak a boltba indulnának. A kereszteződésnél szétváltunk. A babakocsit kitolták a parkba. Alkonyodott. A lányokat kísérték. Simonka egyik nővére, Enikő tizenhárom, a másik, Ancsa tizenöt éves volt. A tizenöt éves is tolt egy rozszant babakocsit. Simonka, Margó fia fél évvel fiatalabb volt, mint Margó unokája, az Ancsa fia, a Gézuka.

A férfiak hol az egyik lányt, az Enikőt vitték a bokorba, hol a másikat, Ancsát. Hol mindkettőt.

Néha szólni kellett nekik, a szülőknek, hogy:

– Hé má'!

Vagy hogy:

– No má', hé!

Vagy a Batyunak, hogy:

– Dik má', *more*, hé!

Vagy, aki ebből nem értett, annak Ernőbá kiáltott egy hosszabbat oda, hogy:

– Álljon má' meg azé' a fáklyás menet!

Margó, Simonka anyja egykedvűen bámult maga elé. Rázogatta a két babakocsit. Gézuka és Simonka egyaránt nyugodtan aludtak.

– Zabigyerek – morogta Ernőbá, és a szájához emelt a boros flakont. Ernőbának még így is túl sok ép agysejtje volt ehhez a mocskos élethez. Mindig hozott magával egy kis kannás bort, hogy a parkban gyorsabban teljen az idő. – Tiszta magyar ez a szőke zabigyerek – rúgta meg Gézuka tépett babakocsijának a kerekét.

– Tiszta szégyen vagy, Gézuka! – paskolta meg a kis egy éves unokaöccse arcát Batyu.

Margó egykedvűen bámult maga elé továbbra is, és csak ringatta a babakocsikat.

Általában a gyógyszereire ivott. Kifejezéstelenre pusztult az arca. Holott szép arca volt. Józan állapotban zölden villogott a szeme a pirospszósgás járomcsontja fölött.

– Kérsz? – lökte felé a flakont Ernőbá.

Margó nem válaszolt. Nem is nézett Ernőbára. Ernőbá vállat vont.

– Skizofrén vagyok. Tessék. Itt van a papír róla.

A zsúfolt, kicsi konyha közepén álltam.

– Foglaljon helyet – mondta Ernőbá, hol magázott, hol tegezett. – Adjatok már neki helyet, az isten bassza meg – kiáltott egy nagyot a gyerekeire.

– Ne ká...ro...mk...o...djál! – szólt rá Margó. Lassan beszélt. Az elgondolt szó és a kimondott szó közötti idő múlását nem érzékelte. Nem tudta befolyásolni a betűk megformáláshoz szükséges izmokat és hangképző szerveket sem. Papírok után kutatott a konyhaszekrényben. Ételmaradékok között egy kopott retikülben találta meg őket az első napon, amikor náluk jártam. Aztán ezeket a papírokat minden alkalommal megmutatta. A retikült hol a szaros pelenkák alatt, hol a csorba bögrék, hol a szeméttel vegyes fáskosárban találta meg. – Dühkitöréseim vannak. Ilyen beszámíthatatlan vagyok – nézett rám. A kezembe nyomta a zárójelentéseket, a leleteket, még a receptjeit is. – Ezeket... ki se... tu...dom váltani... na. Kenyér...re se... telik.

A szemgolyói ide-oda úszkáltak, nem tudott parancsolni nekik. Hol a homlokomra, hol az egyik vagy a másik fülemre, hol a vállamra fókuszált, kimérten és méltóságteljesen. Nagyon sajnáltam Margót. Amikor nem üvöltözött velem. Amikor üvöltözött, akkor lebénytam. Később már tudtam utálni is. De azt, hogy hogyan is kéne viselkednem vele, sohasem tudtam biztosan. Megvettem volna magam, ha úgy érzem, tudom.

Margó hitelbe vette az antidepresszánsokat. A hitelezés uzsorakamatra meg a gyógyszer összefüggő üzletágak volt. Egy a többi helyi üzletág között. Kenyérre se tellett, mert hol erre tellett, hol arra, nem tudták követni, nem tudták beosztani.

Mindig voltak nagyjából elképzeléseim az úgynevezett jóról és helyesről. Elméleteim. Úgy általában is tele volt a fejem azzal, ami az iskolában és a könyvekből megtanulható, és amely tudás iránt mindig is gyanakvással viseltetem. Kezdetől fogva szétfeszített a kritika és a megismerés vágya. Egyszerre

voltam boldog itt a tudás senkiföldjén, kiteve a tapasztalatok erejének, és voltam boldogtalanul sodródó, mint aki soha nem éri majd utol magát.

– Ne menj még, olyan jól elbeszélgettünk – mondta Margó. – Takarodj a házamból, ne is lássalak – lökött ki öt perccel később.

– A Margó? Hát az volt a Völgyben a legokosabb, legtisztább asszony! Érettségije is van. Az Ernőnek is. Az még dolgozott nálunk az ingatlankezelőnél – csodálkozott Vázsonyiné.

„Akkor már jó rég járhattál kint”, lepődtem meg némán arra, amit pontosan tudtunk mindketten. De türelmet erőltettem magamra. Tanácsra volt szükségem.

– Miattuk jöttem. A Margóék miatt. Évek óta nincs munkájuk. A Simonka már tizenéves, szerintem sose látta munkahelyre menni a szüleit – mondtam.

– Nem tehetek róla, ha nem akarnak dolgozni. A cigányok nem akarnak. Mert nem akarnak. Ez a nagy igazság. Én a szemedbe merem mondani.

– Azért jöttem, mert akarnak. Nem csak az Ernőbáék. Nincs munka, te is tudod... – Ez volt az én forgatókönyvem az övével szemben. Gyűlöltem a forgatókönyveket. A szabadságot kerestem. Tiszteltem nagyon a szabadságot.

– Az apám elvesztette mindkét lábát a háborúban. Hadifogságba került – nézett rám Vázsonyiné. – Csak két csonk maradt a lába helyén, arra egy-egy jó erős bőrdarabot kötözött, így jött haza. Ahogy hazaért, azonnal elkezdett dolgozni. Művelte a kis kertjét, a földjét. Olyan szegénységben nőttünk fel, hogy azt le se lehet írni. Azt te el se tudod képzelni. Ma tisztességes szakmám van. Munkám van, a nővéremnek saját üzlete. Dolgoztunk, nélkülöztünk, de meglett az eredménye... Most mondd meg nekem, ezek miért nem tudják megcsinálni?

– Tudom, mi a szegénység... – mondtam, de nem volt kedvem beavatni a családom történetébe, és überelni sem akartam az övét. Elhallgattam. Korábban nem átallottam a hasonló érvelésekkel szemben mondani valami magabiztosat. Tíz évvel később már

Tóth Krisztina

KAMERA

Százával huppannak a szalagra a frissen világra kelt csibék. A gép egyenletes tempóban továbbítja őket a tölcéserek felé, melyeken át életük végleges, lámpákkal temperált, alul rácsosított rekeszeibe érnek.

Az időközben elhullottakat egy fémcuklójú, sokujjú, fűrge kéz kiemeli. Belőlük lesz húsliszt. Rögtön lecsap, ha fekvő testet észlel. Köröz a szalag felett, mint héja, vagy mint sors, e nap formájú árnyék.

A torlódó, tollas sorban, épp a tölcser elé érve felnéz a pislogó tömegből egy borzas testű lény. Egyenesen az Isten, a tágas úr sarkából néző vak tekintet sugarába emelve csőrös arcát. Aztán a tölcser máris elnyeli.

Mintha teremtményét kérdezte volna: lesz-e célja, van-e értelme ennek, vár-e ott a mélység túloldalán egy fészek, vagy új szalag. Ám a két szem nem látta egymást. Azt se tudni, hogy a távoli, figyelő gömb csak félrefordult és vissza, vagy lassú nemet intett ezüst bolygófejével.

nem mondtam. Ha tanulmányokból idéztem volna, szemem köpöm magam. Ha az arra fogékony Vázsonyinét valami biblikussal szorítom sarokba, akkor is. A dadogással vagy a némasággal jártam legközelebb a valósághoz és az igazsághoz. Csak a valóságra és az igazságra nem voltak tiszta szavak. A szavakat régen kisajátították mások. Ezért nem tudtam érthetően beszélni. Ha beszéltem, akkor nem értettem egyet magammal. Nem voltam egy Pál apostol, aki a gyengeségeivel dicsekedve tudott prédikálni.

Rupert Brooke

HALOTTAK

Zengj hát, te kürt, gazdag holtak fölött!
Egy sem oly szegény, bár ifjan elhagyott,
mert haláluk oly ritka kincset adott.
Kiöntve ők az ifjúság vörös,
édes borát, áldozták a rájuk
váró munkát, s örömet, a nem remélt
derű korát; s kiknek lenni kéne még,
fiaik adták, halhatatlanságuk.

Zengjen kürt nekik! Mert ínség volt, hiány,
De Szentség, Szeretet, s Fájdalom visszatért.
Ismét Becsület földünkön a király,
Megfizette alattvalóinak a bért,
És útjainkon újra nemesség jár,
És birtokba vesszük az ígért örökrészt.

MOLNÁR Krisztina Rita fordítása

– Nem győzöm – tett-vett a papírjai között Vázsonyiné, ilyenkor nem utált annyira, mint amikor nem álltam vele szemközt. Nehéz utálni valakit, aki előtted áll. Áll és hallgat. Legyőzötten áll és hallgat. – Én voltam az egyetlen a családsegítóből – kezdte a Vázsonyiné a másik nótát, a szolidárisabbat –, aki oda be merte tenni a lábát. Enyém a Völgy, és még három telep. Majdnem ezer ember. Ha bejönnek, szívesen segíték. És hidd el, bejönnek ők, ha kell nekik valami. Csak munka nincs. Azt ne kérjenek.

Ilyenkor elszégyelltem magam. Mert feszengtem tőle, hiába voltam tisztában azzal, hogy filozófiai értelemben az élet egy nagy paradoxon. Akkor most van munka vagy nincs munka? Akarnak dolgozni vagy nem akarnak? Tudja a Vázsonyiné, miről beszél?

Elszégyelltem magam azért is, hogy Vázsonyiné után, vagy mellett, én is betettem a lábam a Völgybe, és hogy bírom, és hogy nem az enyém a telep, hanem a Vázsonyinéé.

De a telep nem az enyém volt és nem Vázsonyinéé, ezt mindketten jól tudtuk.

A telep sokkal inkább a Városunké és az egész Országunké volt.

Csak sem Városunknak, sem Országunknak nem kellett.

Olyan voltam a Vázsonyinénak, mint egy „élő szemrehányás”. Pedig nem tetszett nekem ez a szerep. Kényszerszerep volt. Stigma inkább. Nem voltam „élő szemrehányás”, de legszívesebben hánytam volna az ellenséges hangulattól, ami, ha beléptem, tapintható volt a Vázsonyinénál, és más hivatalokban is. Tapintható volt az egész Városunkban. A mosolyogni próbáló beosztottak tekintetével Városunk számtalanszor arcul ütött. Ahogy Városunk beosztottjai, beosztott polgárai képtelenek voltak a véleményüket leplezni, és mégis megpróbálták. Egyszerre láttam ezt a két arcukat egymásra montírozva. A kétszínűség erőfeszítése elfolyósította az emberi vonásokat. Városunk polgárai jóra való férfiak és nők voltak. Sajnáltam őket. Tartottam tőlük. Mintha átok alatt álltak volna egy hollywoodi filmben. Komputertrükk nélkül zombisodott el az anyák arca, hámlott csontig az apáké. Guvadtak ki a kocsonyás szemek, tekergőztek a nyálkás polipkarok. A mellkasok börtönét szétzúzva üveges lárvák ömlöttek ki a döbbszent szívekből.

Persze magamat is sajnáltam. Jobb lett volna az ilyesmit nem észrevenni. Nem, csak állni sokkoltan és gyáván. Hanem, mint egy hős...

– Nem ismernél a Margóra... – próbálkoztam visszatérni a témára.

– Olyan okos volt, mint a nap – mondta Vázsonyiné, és a kezében megálltak az EU-s pályázatok projekt dossziéi az egyéni fejlesztési tervekkel. Kinézett az ablakon. Tetovált szemöldöke meg-megrándult. Frissen varrták, mintha egy apró, megkínzott gyíkpár vergődött volna a Vázsonyiné homlokán.

– Teljesen tönkrement az egész család – mondtam.

– Sajnálom – csóválta Vázsonyiné a fejét. Nem volt egy csepp érzélem sem a hangjában. Már a tehetetlenség tüze sem fűtötte, mint annak idején. Amikor munkába állt, még voltak elképzelései arról, hogyan és mit kellene csinálni „ezekkel a cigányokkal”. Büszkén hangoztatta, hogy ért a nyelvükön, hogy elfogadják, hallgatnak rá.

– Az unokát, az Ancsa kiskorú lányát is kiállítják. Az Ancsának a Gézuka után született a lánya, a Bianca. Az Ancsát meg az Enikőt szintén kiállítják még mindig. – Igyekeztem benne nagyobb elhatározásra serkentő szájalmat kelteni. De nem drámáztam, sőt. Mindent elkövettem, hogy elbeszélhető formában tálaljam a dolgot.

– Az Ancsa meg az Enikő! – legyintett Vázsonyiné. – Azok már maguktól is kiállnak...

– A Völgyben a szomszédok... – folytattam –, képzelheted, a Szipus Palikáék szóltak, hogy nem bírják, ahogy az Ernőbá, a Battyu is erőszakoskodik. Kényszeríti őket. Talán az Enikőt már tényleg nem kell, szegényt... Kényszeríteni a szó szoros értelmében, de az Ancsát meg a lányát... Azok meg csak nyüszítenek... megverik őket.

– Megmondom őszintén, de tényleg maradjon köztünk... – Vázsonyiné lehalkította a hangját. – A gyámügyiseknek és nekem is azt javasolták, hogy ne ártsuk bele magunkat.

– Ki javasolta? Ernőbá? A Battyu? Valamilyen kliens? – kérdeztem, nem is sejtve a választ.

– Nem. A rendőrök.

Zyprexa, Xanax, Rivotril, Ridol, Frontin. Külön-külön vagy együtt. Mikor mit sikerült felírni vagy szerezni.

– A körzeti orvosok nem nagyon foglalkoznak a panaszkodó cigányokkal – mondták a cigány asszonyok.

Igazuk volt a cigányasszonyoknak. Nem túloztak.

– Nem tudok aludni.

– Nulla egész öt gramm.

– Mindenhol fáj.

– Egy gramm.

– Tiszta ideg vagyok.

– Másfél gramm.

– Meg fogok halni.

– Igen.

A házi orvosok föl sem néztek a receptekről, csak írták a milligrammokat. Egyszer fél, egy, másfél. Háromszor fél, egy, másfél.

A férfiak csak akkor fordultak orvoshoz, ha mentő vitte őket. Egyenesen az intenzívra.

Kezdetben a tablettás bor, a kannás bor

vagy a kiszámíthatatlan hatású, cinikus címkéjű *Védnök* bor sokat segített a tünetek enyhítésében. Akkor már nem kellett abba se belegondolni, hogy miből fizetik vissza az uzsorástól felkért pénzt. A számítóbb cigány testvérekből lett az uzsorás. Alul a behajtók, fölül az igazi maffiózók. Cigányok, magyarok.

Gyógyszerre, borra mindig volt kereslet. Ennivalóra. Hitelre. Másként hogyan jutottak volna hozzá...? Ha ebbe bele kellett gondolni, akkor az asszonyok gyorsan bekaptak egy kis nyugtatót a házipatikából.

– Ez majd segít.

– Jobb, mint a fájdalomcsillapító.

– Vegyé' be vagy kettőt.

– Vagy hármat.

– Ott a kóla.

– Vagy a bor.

A Szipus Palika meg a Szipus Jóska a hígitóra esküdött. Végigtántorogták a nappalokat, az éjszakákat. Mállott a szájukról a szó. Aztán szétrugdostak egy-egy ajtót. Aztán rosszul lettek. Aztán megbánták. Megvertek néhány náluk is rosszabb állapotban fetregő csövest. Szipus Palikának és Szipus Jóska-nak senki sem mert szólni a Völgyben, hogy ne csinálják. Ne csinálják ezt a gyerekek előtt. Nem mertek szólni Ernőbának, Battyunak. Itt senki nem mert szólni senkinek, mert ha mégis, abból háború lett.

A rendőrök is csak random tudták verni az embereket, mert soha semmire sem, és senki ellen nem volt tanú. A rendőrök ellen sem.

Szipus Palika felesége, a Szipus Mari nem szipuzott. Bekapott tíz szem Frontint, tisztába tette az ikreket, a többit a hatéves és a hét és fél éves nagylányok csinálták, mert ezek után az anyjuk csak feküdni tudott. Nem volt pénze terhességi tesztre, de tudta, hogy megint terhes. Nem aludt, csak feküdt és nézte a plafont, amíg Szipus Palika haza nem támolgott és meg nem verte.

– Te...te...te...rhes va...vvvv...gyok – dadogta. Szipus Palika lekevert neki még egyet.

– Haggyad má'! – szólt át a szemközti ágyról Kacska, a Szipus Palika bátyja. A másik oldalára fordult, és nyomban újra mély álomba zuhant, falhoz szorítva a nőt, aki, miután hiába vergődött, a kigyúrt Kacska mellől nem

tudott kiszabadulni, hát a falat kaparva elaludt mellette.

Szipus Jóska anyja bekapott néhány Xanaxot és csak dűnnyögött magában. Aztán leteremtette a tizenhárom éves, terhes menyét. Mert a Szipus Jóska felesége is terhes volt, de ő már a hatodik hónapban.

– Nehogy má’ beszélj!

De a menyé nem szólt be. Egyáltalán, alig beszélt.

Szipus Jóska ledőlt az ágyra.

– Rakj má’ be valami zenét! – utasította a feleségét.

„Ez a rohadt kábító, fehér színe nagyon jó...” – énekelte a zenész Robika, hogy remegett a hangfal és a szobácska falai. Szipus Jóska is énekelte volna a Robikával, de már csak motyogni tudott.

– Nem bírom tovább – mondta Szipus Jóska anyja. Ez. Az a lány... – bökött a menyé felé. – Titokban má’ ez is rájár a Frontinra meg a Xanaxra marokszám. Azt hiszed, hogy nem tudom? Mindent tudok. Az a nagy sajnos. De má’ én is oda fogok jutni... – és egy félreérthetetlen mozdulattal a levegőbe szúrt a vénája felé.

Bólogatva hallgattam, tudtam, hogy egyszer bekövetkezik. Már a környéken elterjedt a keményebb kábítószer, tudtam, hogy nem lehet ezt itt kibírni, egyszer bekövetkezik, és én nem fogom tudni megakadályozni.

Szerztem munkát Szipus Jóskának.

– Ha dő’ gozok, eszembe se gyön a higittó.

Tényleg nem jutott eszébe. Csak közmunkát tudtam szerezni neki, ezért három hónap után, ha akarta, ha nem, mégis eszébe jutott a hígító.

– Hiányzik a rendszeresség, a rend az életükből, mert nem képesek rá – mondta a munkavezető. A „rendszeres” közmunka egy évben három hónapig járt, ha jutott.

Az első tizenhárom évben a lassú szedálás az élhetőbb élet látszatába ringatta a Völgy lakóit. Miközben megette az élhető élet maradványát is. A maradvány maradványa még jobban fájt. Fájdalomcsillapításért kapart és kattogott. Gyors, hatékonyabb bűvölet váltotta föl az előzőt. A fű, a speed, a heroin és a keverékek olyan sebességgel terjedtek, mint a pestis.

A szegénység romboló és drága multság volt. A szegénység kívülről is, önmagából is kitermelte a vámszedőit. Érdek lett, hogy a nyomor fennmaradjon. Cigány–magyar közös érdek. Az uzsorakamaton kinőtt a rabszolgaság, kisarjadt a prostitúció, az egymás meglopása.

Túl azon, hogy az is igaz, a „letaposni a másikat, mert csak az marad fenn, aki a másikat eltapossa” elvén nevelkedett itt mindenki, akinek megvolt a magához való esze, és az is, akinek nem, csak az lett taposva.

– Cserben hagytál minket – nézett a szemembe az érzelmi zsarolás zsonglóra, Simonka. Szépen beszélt, kimondta rendesen a szavakat. Kitűnő tanuló volt. A cigány iskolában. A társai túlkorosak voltak, és nem tudtak olvasni. Ő tudott. Számolni is tudott. Büszke voltam rá. Bárhol megállta volna a

helyét. Főleg a politikai életben. A kiszámíthatatlanságával Margóra hasonlított.

Tudtam, hova indultak.

– Megyünk a boltba – mondta Margó. – Ernő nincsen jól.

Batyu töltött cigire akart gyújtani, aztán meggondolta magát. Kért tőlem egy „rendes” cigarettát.

– Ha elszívtam, visszaadom – röhögte.

A két nagylány közül Enikő most huszonhét éves, bambán nézett. A másik, az idősebbik, Anca, mintha meg akart volna harapni. Veszett volt a tekintete. A kis szőke, félmagyar gyereket, a Gézukát már régen elvették tőle. Lökdöste előre a lányát, Biankát, aki fogyatékosnak tűnt, vagy beszedett valamit. Lassan mozgott, tétován, ügyetlenül.

Simonka mintha kést döfött volna belém a szavaival. Tudta. Még Ancsának is képes volt fájdalmat okozni, pedig Ancsára már nem hatott semmi. Csak ha a kislányát, Biankát látta sírni.

Nem válaszoltam Simonkának. Nem adtam neki cigarettát.

– Most mi van? Nem nekem kell – mondta. – Ki nem szarja le a cigarettát – tette még hozzá. Itt hagyta cserben a Völgyet. Le fognak minket dózerolni.

Kíváncsian nézett rám, mint egy állatra, akinek a szájába nyomja az égő parazsat. Margó bólogatott. Batyu vigyorgott. Anca majdnem elsírta magát. Enikő még nagyobbat lökött Biankán, hogy az majdnem orra esett.

Ha válaszoltam volna Simonka szemrehányására, diadalt arat fölöttem a sunyi gyűlöletével. És ez a diadal egy örök életre megtéveszti.

Simonka gyerek volt. A tanítványom. A gyerekeim. Az egyik gyerekeim. Abban igaza volt, hogy nem tudtam rajtuk segíteni. Nem tudtam vigyázni rájuk. Nem tudtam sem magamnak, sem nekik, sem senkinek megbocsátani. Hát mit válaszolhattam volna akkor?

– Tudod, mit mondanak, ha bemegyünk? Úgy a hivatalban, úgy a rendőrségen, de még a bótba is? – nézett rám imbolygó tekintettel Margó. – *Majd a Szentjohanna elintézi!*... Na.

Margó hangjában is szemrehányás volt. Hogy így kihúztuk a gyufát a Városunknál.

– Még mindig nem tanulták meg a nevetem? – próbáltam sután elviccelni a dolgot.

– Szentjohanna... meg Kertesi Johanna... – szólalt meg egészen más hangon Simonka. A régi hangján.

Valódi nevemet, a Kertész Johannát előszeretettel torzították mindenféleképpen Városunkban. A Völgyieknek egyszerre volt egy Szentjohannájuk, aki megvédte őket, és egy „félnotásuk”, aki nem tudta „elintézni”.

Vagyis sok mindent el tudott intézni, csak azt nem, hogy egy csapásra normális legyen az élet. Nekik is olyan, mint a többinek. A magyaroknak, akiket a hivatalokban és a tévében látnak. Vagy ha nem olyan normális, mint a magyaroknak, akkor legalább olyan, mint a gazdag cigányoknak. Azoknak is csak a fukszuk volt irigylésre méltó meg a merdészójuk, a társadalmi helyzetük, az nem.

A rémálmom az ellenem szövetkező Völgyről csupán az előszele volt annak, ami azután bekövetkezett. Ami bekövetkezett, az hétköznapi és hűvös volt. Nyomasztó és szívszorító. Úgy döntöttem, ahhoz, hogy folytatni tudjam itt az életem, utána kell járnom tőviről hegyire, mi történt.

– Időt kérek, Simonka... – dűnnyögtem.

– Gyááá, Johanna! – kiáltotta felháborodottan. – Az nincs!

Rámosolyogtam. Legszívesebben megöleltem volna, de szégyenlősen elhúzódott tőlem.

Tényleg nincs idő, jól tudtam. De azt is tudtam, hogy van. Ezt éppen így mondtam meg Simonkának. Hülyének nézett, de láthatóan értékelte az őszinteségemet.

Abból még akár lehet is valami, ahogy Simonka állandóan küzd legbelül – gondoltam.

De nem tudtam, hogy ki fog győzni. Az élet, ami abban a konyhában, a Völgyben, abban a parkban, körülveszi, ami a Városunkban és az Országban neki jutott, vagy ő, Simonka. Aki egy rövid időre a tanítványom volt. Aki intelligens. Aki úgy beszél, mint egy politikus. Aki gyűlöl és szeret. Aki azt hitte, cserben hagytam.